

Opsparing og balance

Hans Skov Christensen

Dansk Arbejdsgiverforening

SUMMARY: The permanent solution to the socio-economic balance problem would be within sight if private saving was increased voluntarily. For this and other reasons, it will offer new perspectives if pension saving becomes an attractive alternative to large wage-earner groups' private consumption. But, if the pension saving becomes compulsory through some kind of constraint, e.g. through legislation, the cost structure will be influenced in a negative way and thereby impair our competitive power, and also occasion a 'crowding out' of other kinds of saving. It is an illusion, therefore, to try to solve the socio-economic balance problems through a compulsory pension scheme arrangement.

Eftermiddagens conferenceindlæg har alle påpeget det ønskværdige ved en større privat opsparing. Denne indgangsvinkel til dagens emne forekommer interessant. Med andre ord: hvorledes tilvejebringes en passende privat opsparing, der sikrer en fortsat kraftig økonomisk vækst?

Herudover spores, hvilke interesser konferencedeltagerne varetager til daglig. Endskønt iagttagelsen er triviell, kan der være behov for et par indledende bemærkninger hertil.

Holger Jensen postulerer, at den samlede opsparing kun kan øges mærkbart gennem en kollektiv lønmodtageropsparing. Ud over at opsparingen skal tilvejebringes som følge af nye initiativer på pensionsområdet, mangler der en nærmere præcisering af, hvilken form et sådant arrangement bør antage. Derimod fremføres et mere detaljeret forsvar til gavn for store lønmodtagerfonde eksemplificeret ved den LO-kontrollerede investeringsadfærd i Lønmodtagernes Dyrstidsfond.

Alexander Schaumann går et skridt videre. Det fastslås, at en pensionsopsparing, der skal aflaste skattetrykket, ikke størrelsesmæssigt batter noget, medmindre den sikres gennem lovgivningen. Til gengæld viser de historiske erfaringer, at det finansielle marked er fleksibelt og tilpasser sig erhvervenes finansieringsbehov. Lidt overfladisk kan man få det indtryk, at Alexander Schaumann har en skizofren holdning, når det drejer sig om at indrette passiv- og aktivsiden mest formålstjenligt i pensions- og forsikringsbranchen. Incitament, der gør det tillokkende at øge indskudsmassen, er således ikke tilstrækkelige. Lovindgreb over for lønmodtagerne må sikre den tiltrængte

Opsparing og balance

Hans Skov Christensen

Dansk Arbejdsgiverforening

SUMMARY: The permanent solution to the socio-economic balance problem would be within sight if private saving was increased voluntarily. For this and other reasons, it will offer new perspectives if pension saving becomes an attractive alternative to large wage-earner groups' private consumption. But, if the pension saving becomes compulsory through some kind of constraint, e.g. through legislation, the cost structure will be influenced in a negative way and thereby impair our competitive power, and also occasion a 'crowding out' of other kinds of saving. It is an illusion, therefore, to try to solve the socio-economic balance problems through a compulsory pension scheme arrangement.

Eftermiddagens conferenceindlæg har alle påpeget det ønskværdige ved en større privat opsparing. Denne indgangsvinkel til dagens emne forekommer interessant. Med andre ord: hvorledes tilvejebringes en passende privat opsparing, der sikrer en fortsat kraftig økonomisk vækst?

Herudover spores, hvilke interesser konferencedeltagerne varetager til daglig. Endskønt iagttagelsen er triviell, kan der være behov for et par indledende bemærkninger hertil.

Holger Jensen postulerer, at den samlede opsparing kun kan øges mærkbart gennem en kollektiv lønmodtageropsparing. Ud over at opsparingen skal tilvejebringes som følge af nye initiativer på pensionsområdet, mangler der en nærmere præcisering af, hvilken form et sådant arrangement bør antage. Derimod fremføres et mere detaljeret forsvar til gavn for store lønmodtagerfonde eksemplificeret ved den LO-kontrollerede investeringsadfærd i Lønmodtagernes Dyrstidsfond.

Alexander Schaumann går et skridt videre. Det fastslås, at en pensionsopsparing, der skal aflaste skattetrykket, ikke størrelsesmæssigt batter noget, medmindre den sikres gennem lovgivningen. Til gengæld viser de historiske erfaringer, at det finansielle marked er fleksibelt og tilpasser sig erhvervenes finansieringsbehov. Lidt overfladisk kan man få det indtryk, at Alexander Schaumann har en skizofren holdning, når det drejer sig om at indrette passiv- og aktivsiden mest formålstjenligt i pensions- og forsikringsbranchen. Incitamentet, der gør det tillokkende at øge indskudsmassen, er således ikke tilstrækkelige. Lovindgreb over for lønmodtagerne må sikre den tiltrængte

vækst på passivside. Omvendt ønskes ingen snærende bånd på aktivside, der har karakter af tvang. Reguleringer er kun hensigtsmæssige, såfremt de medfører en frivillig ændring i formuesammensætningen. Håndfaste konklusioner af denne art kan virke vildledende. Retfærdigvis bør det derfor nævnes, at flere konferencedeltagere har uddybet, hvorfor store befolkningsgrupper finder det lidet attråværdigt at indgå i en frivillig pensionsordning. En reel beskatning af pensionsopsparingen på omkring 100 pct. for en række typiske LO-indkomster – som fremhævet af Niels Chr. Nielsen – virker ikke befordrende for den private opsparingsiver. Jeg deler dette synspunkt og vil senere gøre nogle bemærkninger hertil.

Ud fra en velfærdsbetragtning kan gennemtrumfning af en privat opsparing, som ingen finder attraktiv – set i lyset af de eksisterende pensionsmuligheder – forekomme absurd. En sådan synsvinkel implicerer, at velfærdsstatens formynderi unødigt breder sig til nye områder, der før var overladt til individets selvstændige råderum. Uanset hvor interessant denne indgang til problemstillingen kan forekomme, skal dette spor ikke følges videre. Synsvinkelen i det følgende angiver derimod, hvilke konsekvenser ændrede finansierings- og fordelingsvilkår vil påføre arbejdsmarkedet i bred forstand. Som part på arbejdsmarkedet finder jeg det nyttigt at knytte nogle kommentarer til sammenhængen mellem opsparing, indkomst- og formuefordeling på den ene side og økonomisk vækst og fuld beskæftigelse på den anden side. Dvs. hvorledes vil overskudsdeling og nye pensionstiltag påvirke ligevægten på arbejdsmarkedet.

Som det fremgår af Anders Ølgaards indledning, foregår aktivitetsfremgangen for nærværende i den private sektor, medens det i offentligt regie sikres, at opsparingen i hele økonomien fortsat vokser. Begge dele er delvis et resultat af en politisk målsætning. Den voksende offentlige opsparing er således ikke blot forårsaget af konjunkturudviklingen, men også udtryk for en diskretionær finanspolitik. Den offentlige aktivitet er kun steget ganske svagt de sidste tre år, samtidig er det samlede skattetryk steget med godt 6 procent point målt i forhold til BFI. Den udvikling skyldes i hovedsagen et stigende kommunalt skattetryk, en mangelfuld inflationskorrektur af progressionsintervallerne i statskatteskalaen, introduktionen af realrenteskatten og endelig en voksende selskabsskat som følge af rentefaldet. Dvs. der har været en betydelig stigning i det direkte skattetryk. Bortset fra skattereforens overgangsordninger er der ingen udsigt til reduktion i skattetrykket, idet justeringen af den økonomiske politik det sidste halve års tid indebærer voksende indirekte skatter. Der er således udsigt til et strukturelt overskud på de offentlige finanser: Samtidig med arbejdsløsheden stabiliserer sig omkring 1/4 mio. personer frem til 1990, vil der være et kasseoverskud på de offentlige drifts- og anlægsbudgetter.

Denne asymmetri, der karakteriserer udviklingen i den økonomiske aktivitet og i opsparingen, er uholdbar af både økonomiske og politiske årsager. Er det en samfunds-

økonomisk målsætning, at aktivitetsfremgangen skal finde sted i den private del af økonomien – hvilket jeg også selv foretrækker – må den nødvendige opsparing, der skal finansiere konjunkturopgangen, også tilvejebringes samme sted. Et strukturelt overskud på de offentlige finanser har et element af tvang, der påvirker omkostningsudviklingen i virksomhederne i uheldig retning. Skal opsparingen sikres i form af skatteinddrivning, sker det i erkendelse af, at de private husholdninger ikke i fornødent omfang ad frivillighedens vej vil udskyde nutidigt forbrug til fordel for fremtidige forbrugsmuligheder. Yderligere må det indgå i overvejelserne, at den kraftige stigning i opsparingen også er snævert knyttet til den såkaldte nul-vækst i den offentlige sektor. Den politiske fristelse til at lette på låget for den offentlige aktivitet kan – før eller senere – blive for stor. Er udgangssituationen et strukturelt overskud, vil et sådant tiltag ikke kræve en tilsvarende skattestigning; men opsparingen vil til gengæld forsvinde som dug for solen.

En holdbar løsning på de samfundsøkonomiske balanceproblemer er derfor inden for synsvidde, såfremt den private opsparing vokser. Alene af den grund vil det være rigt med perspektiver, såfremt pensionsopsparingen bliver et attraktivt alternativ til privat forbrug for store lønmodtagergrupper. Men også andre hensyn taler til gunst for en større udbredelse af private pensionsarrangementer. Da folkepensionens grundbeløb kun udgør ca. 25 pct. af en ufaglært industriarbejders årsløn, er dette, ligesom den uensartede fordeling af frivillige private pensionsordninger, selvstændige stærke argumenter for at udbrede pensionsopsparingen til en bred kreds af lønmodtagere.

Skal pensionsopsparingen have den tilsigtede makroøkonomiske effekt, er det vigtigt, at det foregår ad frivillighedens vej – *evt. gennem aftale mellem arbejdsmarkedets parter*. Pensionsopsparing, der sættes i værk uden husholdningernes nødvendige erkendelse af, at det nuværende private forbrug må reduceres til fordel for fremtidige dispositionsmuligheder, må nødvendigvis gennemføres under en eller anden form for tvang. Omfanget af manglende frivillighed hos lønmodtagerne vil påvirke omkostningsstrukturen negativt og dermed forringe konkurrenceevnen samt give anledning til »crowding out« i den øvrige opsparing. Skal der fremover være plads til betydelig vækst i den reale værdi af pensionsudbetalinger – uden uacceptable forskydninger i indkomstfordelingen – er det nødvendigt med en forudgående vækst i kapitaldannelsen og et tilsvarende mådehold i det private forbrug. Det er derfor illusorisk, hvis nogen forestiller sig, at de samfundsøkonomiske balanceproblemer løses ved hjælp af en tvungen pensionsordning.

Lovgivningsinitiativer må derfor ikke tage sigte på at tvinge en pensionsreform ned over arbejdsmarkedets parter. Derimod kan der være behov for ændringer bl.a. på folkepensionsområdet, så incitamentet forbedres til frivilligt at spare op til egen pension. Den meget voldsomme beskatning af pensionsopsparingen, der finder sted for en ræk-

ke typiske LO-lønmodtagere, kunne hensigtsmæssigt afskaffes, såfremt folkepensionen i bred forstand var indkomstuafhængig, hvorved udbetalingerne fra de private pensionsordninger ville danne en overbygning på det kollektive pensionssystem. Omfanget af privat pensionsopsparing ville i så fald være styret af niveauforskellen mellem lønindkomst og de kollektive pensionsydelse.

Det har virket meningsforstyrrende i den offentlige debat, at det med mellemrum hævdes, at OD-ordninger af forskelligt tilsnit vil øge den private opsparing og hermed bringe bedre balance i den samlede økonomi. Det er derfor med tilfredshed, jeg noterer, at dette synspunkt ikke har været fremført i denne kreds.

Jeg synes, det kan være fornuftigt – både af politiske og økonomiske årsager – at virksomhederne frivilligt beslutter sig for at sætte OD-ordninger i gang. Sådanne tiltag bør i givet fald indpasses i den enkelte virksomheds struktur. Hvorvidt lønmodtagerens andel af overskuddet udbetales kontant eller bindes i virksomheden som ansvarlig kapital bestemmes mest hensigtsmæssigt af de implicerede parter. Det afgørende er, at overskudsandelen overdrages til den enkelte medarbejder og dermed ikke til kollektive fonde, som individet ikke har nogen indflydelse på. Lovmæssige barrierer, der lægger hindringer i vejen for incitamentet til at sprede ejendomsretten, kan – og bør – fjernes ved ret beskedne lovændringer.